

Καταμερίσιμος ρόλων των εργαζομένων. Με την σειρά τους τα παραπάνω επιδρούν αντίστροφα στο σύνολο της κοινωνικής δραστηριότητας και στην διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων.

▷ Ο Marx θεωρεί λοιπόν την οικονομία ως την υλική βάση πάνω στην οποία δομείται η κοινωνία και αυτό παρατηρείται στην ιστορική εξέλιξη της ανθρώπινης δραστηριότητας.

▷ Η εμπλοκή της ανθρώπινης δραστηριότητας με την οικονομία εκφράζεται μέσα από την παραγωγική διαδικασία και τις σχέσεις που αναπτύσσονται.

▷ Η έννοια της κοινωνικής τάξης αποτελεί σημαντικό μέρος της ανάλυσης του Marx, ο οποίος θεωρεί ότι οι τάξεις αυτές είναι χονδρικά δύο:

① Οι καπιταλιστές που εκμεταλλεύονται την υπεραξία των εργατών ② Οι εργάτες που πωλούν την εργασία (χειρωνακτική ή πνευματική) έναντι χρηματικής αντιμισθίας.

▷ Η εκμετάλλευση είναι διαρκής και μπορεί να αναστραφεί μόνο στην περίπτωση που οι εργάτες συνειδητοποιήσουν την θέση τους, κατανοήσουν την σημασία της εργασίας τους στην παραγωγική διαδικασία (ταξική συνείδηση) και κλιμακώσουν την ένταση με σκοπό την επανάσταση για την ανατροπή του καπιταλισμού.

▷ Πέρα από την βάση της κοινωνίας που είναι η οικονομία ο Marx επισημαίνει και τον καθοριστικό ρόλο που έχει στην κοινωνία το ιδεολογικό επικοινωνήμα όπως αυτό εκφράζεται μέσω της θρησκείας, της πολιτικής και νομικής εξουσίας.

▷ Το ιδεολογικό επικοδομήμα ελέγχεται σύμφωνα με τον Marx από τους κατόχους των μέσων παραγωγής διότι «ο τρόπος παραγωγής της υλικής ζωής καθορίζει την κοινωνική, πολιτική και πνευματική διαδικασία» Διαμορφώνοντας αυτό που αποκαλεί κυρίαρχη ιδεολογία με σκοπό την καθιέρωση και αναπαραγωγή των σχέσεων εξάρτησης. Μέσω της επανάστασης θα επέλθει και μεταβολή και στο ιδεολογικό επικοδομήμα.

Η λογική του καπιταλιστικού συστήματος

▷ Το καπιταλιστικό σύστημα στηρίζει την λειτουργία του και τη διακίνηση του στην αποδοχή και τη νομιμοποίηση 3 βασικών στοιχείων

- 1) Ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής
- 2) Αποξένωση του ανθρώπου από τη διαδικασία της παραγωγής και από το προϊόν που μέσα σε αυτήν παράγεται.
- 3) Εξειδικεύσεις και διαφοροποιήσεις στο πλαίσιο της εσωτερικής οργάνωσης της εργασίας και της παραγωγικής διαδικασίας

Ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής

▷ Η διακρίση μεταξύ αυτών που κατέχουν τα μέσα παραγωγής και αυτών που τα χειρίζονται, προκαλεί σχέσεις ελέγχου και εξουσίας.

- Έλεγχος πάνω στην παραγωγική διαδικασία ασκούν αποκλειστικά οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής
- Οι σχέσεις εξουσίας δημιουργούν ιεραρχίες εξαρτήσεων και εξαναγκασμούς, οι οποίοι επιβάλλουν

την υπακοή και την πειθαρχία στο χώρο εργασίας.

- Η υπακοή και η πειθαρχία είναι στοιχεία απαραίτητα για τη μεγιστοποίηση της παραγωγής και τη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος.

Το καπιταλιστικό σύστημα

• Μια μικρή ομάδα ατόμων (ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής) (πρέπει να ελέγχει τους πολλούς (αυτούς που χειρίζονται τα μέσα παραγωγής)

▷ Οι ίδιοι οι καπιταλιστές αναγνωρίζουν ότι ο μεγάλος κίνδυνος θα προκύψει, όταν οι εργαζόμενοι αποκτήσουν συνείδηση της κατάστασής τους και ενωθούν.

▷ Αναζητούνται τρόποι για την εξασφάλιση της κυριαρχίας του συστήματος:

- Δημιουργία αποθέματος ανείργων
- Άσκηση κρατικής βίας
- Επιβολή της νομιμοποίησης και της αποδοχής της ιδεολογίας του καπιταλισμού.

Η θέση του Μαρξ για την εργασία

▷ Για τον Μαρξ οι σχέσεις παραγωγής αποτελούν μακίμο πεδίο, έντασης και τριβής των δύο μερών (εργαίτη και κεφαλαιοκράτη)

▷ Οι εργαίτες απαιτούν ταξική συνείδηση αναγνωρίζοντας την ανάγκη κατάργησης του καπιταλισμού μέσα από την ταξική πάλη, μια πορεία κοινωνικών και πολιτικών επαναστατικών αγώνων.

▷ Ο Μαρξ δίνει στην εργασία μια διάσταση πέρα από την καθαρά οικονομική.

Θεωρεί ότι εκτός από μέσο βιοπορισμού, συνιστά και φορέα υλοποίησης της προσωπικότητας και διαμόρφωσης της σκείδησης

Ταυτίζει, δηλ. την εργασία με αυτοπραγματοποίηση της ανθρωπίνης προσωπικότητας.

Αποξένωση του ανθρώπου από τη διαδικασία της παραγωγής και από το προϊόν που μέσα σε αυτήν παράχεται.

Η εργασία που προσφέρουν οι άνθρωποι θεωρείται μέσο για την παραγωγή αγαθών και υπεραξίας και όχι μια διαδικασία που μπορεί να προσφέρει ικανοποίηση στον εργαζόμενο (αλλοτρίωση)

Δύο Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χειρόγραφα διακρίνει τρεις μορφές αλλοτρίωσης.

- Αλλοτρίωση του εργατή από το προϊόν της εργασίας του, το οποίο φαντάζει στα μάτια του πλέον σαν «ξένο αντικείμενο» αφού το ιδιοτοποιείται κάποιος άλλος. Έτσι το αντικείμενο πλέον αποκτά μια δύναμη ανεξάρτητη από αυτόν που το παράχασε.
- «Αυτοαλλοτρίωση» όπως χαρακτηρίζει την αποξένωση του εργατή από τον εαυτό του και την ίδια την εργατική του ταυτότητα.
- Η αλλοτρίωση περιλαμβάνει τη νόθευση του συλλογικού χαρακτήρα της παραγωγικής δραστηριότητας, λόγω του καταμερισμού της εργασίας.

συμβολική βία (την κατέχει η οικογένεια)

Ψυχολογία καπιταλισμού;
→ Αν είσαι καλός θα επιβιώσεις

Η θέση του Μαρξ για την εργασία

▷ Θεωρεί ότι μέσα από την καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας ο εργατής υποβιβάζεται σε εμπόρευμα, χάνει την ταυτότητά του και υποδουλώνεται στα αντιμέμενα. Χάνει εν ολίγοις τον εαυτό του.

▷ Ο εργατής δεν επιβραβεύει τον εαυτό του στην εργασία, αφού αυτή δεν ανήκει στη βαθύτερη ύπαρξή του, δηλ είναι εξωτερική προς αυτόν.

Η εργασία εκτοπιέζει τη φυσική του ενεργητικότητα καταστρέφοντας το πνεύμα του και απονεκρώνοντας τη σάρκα του. Νιώθει ότι είναι ο εαυτός του μόνο εντός εργασίας.

▷ Στον καπιταλισμό η εργασία του άμεσου παραγωγού (εργάτη) χάνει τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά αφού γίνεται απλή ανάληψη εργασιακής δύναμης. Η τεχνολογία απομακρύνεται από τον εργατή και ενσωματώνεται στις μηχανές. Οι μηχανές ενσωματώνουν όλα ευείκοτα χαρακτηριστικά της ειδικευμένης εργασίας μετατρέποντας τον εργατή σε ένα απλό εφεύρημά τους

▷ Το προϊόν της εργασίας του, δεν ανήκει στον ίδιο τον εργατή.

▷ Ο μισθός του, δίνει, χαρά ή απόλαυση μέσω της κατανάλωσής του προϊόντος σε κάποιον άλλο, μετά από μια ανελεύθερη δραστηριότητα όπως η εργασία στο ζυγό ενός άλλου ανθρώπου.

Ιδεολογία και εμπειρία

- ▷ Η μακροχρόνια επιτυχία του συστήματος εφαρμόζεται από την αποδοχή μιας ιδεολογίας (ισότητα-αφιοκρατία-επιτυχία) που δικαιώνει το κοινωνικό καθεστώς.
- από ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων που επιβεβαιώνουν την ιδεολογία μέσω της καθημερινής εμπειρίας.

Ο ιδεολογικός ρόλος του σχολείου

- ▷ Ο ρόλος του σχολείου όχι μόνο γνωστικός αλλά και ηθικός
- ▷ Υπερασπίζεται την κοινωνική δομή και καλλιεργεί την αποδοχή της από τους νέους.
- ▷ Νομομοποιεί την πολιτική και οικονομική οργάνωση και τις κοινωνικές σχέσεις της κοινωνίας.
- ▷ Το σχολείο στοχεύει να πείσει τα μέλη λαϊκών τάξεων να δεχτούν τις συνθήκες εργασίας και ζωής που προσρρίνονται γι' αυτά.
- ▷ Τους πείθει να δεχτούν ως φυσική και ανειπόφευκτη την κοινωνική μοίρα που τους αδικεί.

Κατασκευή προτύπων

- ▷ Το σχολείο κατασκευάζει το πρότυπο της «φυσικής ανωτερότητας» ορισμένων ατόμων.
- ▷ Πάνω στο οποίο στηρίζει την επιλογή και την ιεραρχική ταξινόμηση των μαθητών.

Η σχολική αποτυχία οφείλεται στη σχολική επιλογή

▷ Η σχολική επιλογή στοχεύει στην διατήρηση και αναπαραγωγή του καπιταλιστικού κατακερισμού εργασίας.

▷ Η σχολική κοινωνική επιλογή αντιστοιχεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

▷ Η ευθύνη της αποτυχίας είναι του σχολικού μηχανισμού και όχι τόσο της οικογένειας.

▷ Το σχολείο ταξινομώντας τους μαθητές τους τοποθετεί στην κοινωνία έξω από το σχολείο.

Η ρηγοσπαντική θεωρία της αναπαραγωγής των Bowles & Gintis.

▷ Για να αναλύσουμε την εκπαίδευση πρέπει να κατανοήσουμε την κοινωνία.

▷ Επιχειρούν να κλονίσουν την πεποίθηση ότι η εκπαίδευση είναι «καλό πράγμα» τόσο για τα ίδια τα άτομα, όσο και για την κοινωνία.

▷ Ο βασικός σκοπός του σχολείου είναι να προετοιμάζει τους μαθητές να παίξουν το ρόλο του αλληλοτριωμένου εργαζομένου.

▷ Η εκπαίδευση (μαζί με άλλους θεσμούς) συμβάλλει στην αναπαραγωγή και την διαίωξη του καπιταλιστικού συστήματος.

▷ Οι κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες αναπτύσσονται στο εσωτερικό της εκπαίδευσης κοινωνικοποιούν τους μαθητές, τους συνηθίζουν στην πειθαρχία και τους καλλιεργούν τις καταλληλές συμπεριφορές (8

▷ Οι σχέσεις που αναπτύσσονται εντός της εκπαίδευσης αντιγράφουν ακριβώς την ιεραρχικά δομημένη κοινωνική διαίρεση εργασίας.

▷ Τελικά το σχολείο συμβάλλει στην διαμόρφωση των χαρακτηριστικών ευείων της προσωπικότητας, τα οποία είναι απαραίτητα για τη διαμόρφωση της στάσης του ατόμου απέναντι στο καπιταλιστικό σύστημα και τη λογική που το διέπει.

Άμεση αναπαραγωγή και αντιστοιχία

▷ Βασική ιδέα: Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε την εκπαίδευση ανεξάρτητα από την κοινωνία.

▷ Η εκπαίδευση συνδέεται με τους θεσμούς της κοινωνίας.

▷ Η εκπαίδευση χρησιμεύει για την αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος.

▷ Γι' αυτό δεν μπορεί να λειτουργήσει ως δύναμη κοινωνικής αλλαγής προάχοντας τη δικαιοσύνη και την ισότητα.

Η εκπαίδευση και ο θεσμός του σχολείου

▷ Θεωρείται το καταλληλότερο πεδίο για εφοίσκηση και εθισμό πάνω σε ιδέες και αντιλήψεις που εδραιώνουν την ιδεολογία του καπιταλιστικού συστήματος.

▷ Η εδραίωση αυτή γίνεται αποτελεσματικότερη όταν ο τρόπος οργάνωσης κοινωνικών σχέσεων που επικρατούν στο εσωτερικό του εκπαιδευτικού συστήματος, βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τις κοινωνικές σχέσεις που επικρατούν στην καπιταλιστική κοινωνία.

▷ Έτσι, στο εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώνονται σχέσεις μεταξύ των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτικών των εκπαιδευτικών και των μαθητών, των μαθητών μεταξύ τους, των μαθητών και της ερχασίας τους.

Συμπερασματικά

▷ Η διατήρηση της ταξικής δομής του καπιταλιστικού συστήματος συνδέεται με τη νομιμοποίηση της, στη συνείδηση των ατόμων που τη συγκροτούν.

Το εκπαιδευτικό σύστημα παίζει σημαντικό ρόλο, ανταμειβοντας την υπακοή και την παθητικότητα και ποινικοποιώντας τον αυθορμητισμό και τη δημιουργικότητα.

▷ Ελάχιστα πράγματα μπορούν να γίνουν μέσα από εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις.

Το εκπαιδευτικό σύστημα των καπιταλιστικών χωρών απέτυχαν:

1) Να καλλιεργήσουν την αναιμική της προσωπικότητας των μελών της κάθε κοινωνίας, η οποία, δεν περιορίζεται στην απόκτηση γνώσεων & δεξιοτήτων.

2) Να συμβάλουν στην εξμβλωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την εφάρδεια της κοινωνικής στέρησης.

~~Τελικό~~ εκείνο που πέτυχε η εκπαίδευση είναι η νομιμοποίηση της κυρίαρχης κουλτούρας.

Εκπαίδευση και Αναπαραγωγή

- ▷ Νομιμοποίηση της ταξικής δομής, καλλιεργώντας την πεποίθηση ότι η οικονομική επιτυχία εφάρταται από τις ικανότητες του ατόμου και την εκπαιδευτική κατάρτιση.
- ▷ Κοινωνικοποίηση των παιδιών μέσω της καλλιέργειας των ικανοτήτων και πεποιθήσεων που ταιριάζουν σε μια καπιταλιστική οικονομία.

Η συνείδηση του μελλοντικού εργατή

- ▷ Διαμορφώνεται μέσα από τη συμμετοχή στις κοινωνικές σχέσεις της εργασίας, της οικογένειας, της εκπαίδευσης κλπ.
- ▷ Το σχολείο επιβραβεύει τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται από τον καπιταλιστικό καταμερισμό της εργασίας.
- ▷ Διαμορφώνει υποταγμένους παιδητικούς, μονοδιάστατους και αλλοτριωμένους ανθρώπους. Πως γίνεται αυτό;

Η αρχή της αντιστοιχίας

- Οι σχέσεις στην εκπαίδευση αντιστοιχούν με εκείνες της εργασίας και αντανακλούν τον ιεραρχικό καταμερισμό εργασίας. Η αντιστοιχία έχει 4 μορφές:
 - α) οι διδασκόμενοι όπως και οι εργάτες δεν έχουν καμία εφευσία.
 - β) η εκπαίδευση όπως και η εργασία θάυρεται μέσω για την επίτευξη κάποιου σκοπού και όχι αυτοσκοπός.
 - γ) Η εξειδίκευση, ο καπιταλισμός της γνώσης και ο ανταγωνισμός των διδασκόμενων, αντίστοιχα όπως και ο καταμερισμός της εργασίας προωθεί διάσπαση στους εργαζόμενους.

δ) τα Διαφορα επίπεδα της Εκπαίδευσης προετοιμάζουν τους νέους για τα διαφορετικά επίπεδα της απασχόλησης.

Louis Althusser: Η Εκπαίδευση λειτουργεί αναπαραγωγικά ως προς τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.

Η Διαφορά του από τους Bowles & Gintis είναι ότι υποστηρίζει πως η εκπαίδευση είναι τμήμα του «κρατικού μηχανισμού» της καπιταλιστικής κοινωνίας.

Όλα τα στοιχεία του επικοινωνήματος αποτελούν στοιχεία του «κρατικού μηχανισμού».

Κρατικός μηχανισμός → Καταστατικό Κρατικό Μηχανισμό (ΚΚΜ)

→ Ιδεολογικός Κρατικός Μηχανισμός (ΙΚΜ)

Εκπαίδευση: Διάδοση της άρχουσας ιδεολογίας.

- Διδάσκει δεξιότητες και τεχνικές που ταιριάζουν στο μελλοντικό επάγγελμα του παιδιού.
- Μεταδίδει κανόνες «σωστής» συμπεριφοράς και τις αντιλήψεις που απαιτεί ο μελλοντικός ρόλος του παιδιού.
- Διδάσκει την άρχουσα ιδεολογία έμμεσα και άμεσα.

Η Εκπαίδευση αξιολογικά ουδέτερη

▷ Το εκπαιδευτικό σύστημα αποκρύπτει τον ιδεολογικό του ρόλο.

▷ Το σχολείο υποτίθεται ότι είναι ένα ουδέτερο περιβάλλον απαλλαγμένο από ιδεολογικές επιρροές.